

"DE ROOIE RAKKER"

In deze Rooie Rakker SPECIAL onder meer:

- Krasse Knarren
- 125 jaar Sociaaldemocratie
- Sociaal Duurzaam Weststellingwerf
- Voornemens 2020

Ledenblad van de Partij van de Arbeid Weststellingwerf

40e jaargang – december 2019 – nummer 101

De PvdA in Weststellingwerf

Afdelingsbestuur:

E-mail – bestuur.weststellingwerf@pvda.nl

Website – www.weststellingwerf.pvda.nl

- “ Minke Postma, Campagne Coördinator
Dr. Dreeslaan 24-u, 8471LG Wolvega 06 2018 7335
- “ Jan Dirkzwager, Secretaris
Hoofdweg 305, 8475CC Nijeholtpade 06 1987 3695
- “ Marilen Schipper, Penningmeester
Meulepolle 3, 8392TR Boijl 0561 421 021

Contactpersoon gewestelijk bestuur:

- “ Jan Walrecht, Oudehaske 06 1451 6026
E-mail – j.walrecht@fryslan.frl

Ombudsteam:

- “ Telefoonnummer: 06-36303735

Raadsfractie Sociaal Duurzaam Weststellingwerf

E-mailadressen raadsleden:

René de Klein (fractievoorzitter)	renede.klein@gmail.com
Dirk Dubling	Dirkdubling_3@hotmail.com
Sippe Bron	bronsippe@hotmail.com
Trijntje Stoker	trijntje.stoker@me.com
Colinda de Vries	colindadevries@hotmail.com
Janny Krol – de Jong (duo commissielid)	jantzen62@gmail.com

Voorwoord

Voor u ligt “DE ROOIE RAKKER”, 40-ste jaargang, nummer 101.

Een blad met zo'n lange traditie moet je – als het even kan – wel voortzetten. Wij doen dit met een bijzonder nummer voor leden en belangstellenden van de PvdA in Weststellingwerf.

Hierin twee interviews met de oudste PvdA-leden in Wolvega en Noordwolde. Ook een groot artikel over de geschiedenis van de sociaaldemocratie (PvdA, SDAP) en de sociale, parlementaire strijd voor betere levensomstandigheden van arbeiders, vrouwen en kinderen. Verder aandacht voor de huidige gang van zaken in de gemeenteraad, waarin we – 'samen doen we meer' – krachten bundelden in Sociaal Duurzaam Weststellingwerf. De afdelingsplannen voor 2020 konden natuurlijk niet ontbreken.

Veel leesplezier gewenst!

Minke Postma

Ledenbezoek

Sinds een aantal jaren bezoeken we in de maand december alle leden met een kleine attentie. Dit levert soms fijne gesprekken op, zoals onderstaand. Mevrouw De Jong- Kracht is geboren in 1924 en inmiddels 60 jaar PvdA-lid.

“Dit is het mooiste wat ik had kunnen krijgen, mooier dan een kerstpakket”, zegt mevrouw De Jong-Kracht, wijzend naar de kerstkaars en de enveloppe van de PvdA, die ik haar net heb overhandigd. Ze woont inmiddels in zorgcentrum WilgenStede want het lopen wordt minder en het horen de laatste dagen ook. Ze woont hier omdat twee van haar dochters in Wolvega wonen.

Aan de muur hangen diverse schilderijen, waaronder een zelfportret. Het is de vader van haar man. Hij was schilder en zat vaak te schilderen in de bibliotheek van Sneek waar zijn vrouw oppasser was. Maar dat is bijna ook al weer honderd jaar geleden. Tussen de schilderijen hangt een foto van een huis aan de Franeker vaart in Sneek, daar is zij zelf geboren.

Haar ouders waren heel sociaal: je moest anderen helpen. Ze woonden in een huisje met één kamer en een keuken. Als kinderen waren ze wel es kwaad als hun vader hen weer naar de keuken verdreef omdat hij in de kamer een brief moest schrijven voor iemand. Vooral in sollicitatiebrieven was hij goed. En haar moeder streek vaak van die witte kanten kraagjes voor anderen. Ze hielpen mensen op allerhande manieren, maar daar werd verder niet over gesproken, het was gewoon je plicht.

De ouders van haar man waren SDAP en haar man was heel rood. Toen ze trouwden ging hij werken op kantoor bij de steenkoolhandelsmaatschappij en later nog bij een steenkoolfirma, tot er gas kwam. Ze woonden toen in Leeuwarden. Mevrouw de Jong had als meisje al besloten dat ze liever niet ochtendmeisje werd zoals haar zuster. Zij solliciteerde bij een hoedenwinkel en werd aangenomen. Daar leerde ze het vak van hoedenmaakster en bontwerkster.

Later in Leeuwarden kwam dat goed van pas. Ook hier ging ze weer in een hoedenwinkel werken. Toen haar man minder werd, werd ze kostwinster. Later, toen hij werd opgenomen in Franeker, verhuisde zij daar ook naar toe. Kon ze hem 's zondags ophalen en verwennen. Tot hij zei: "Ik wol net mear, eale", maar zij vond: "Dat is net an ús". Stilte. Dan de gedachte dat ze een goede tijd heeft gehad met hem, zeker toen hun vier dochters kwamen. Maar hij was heel rood.

"Zo, dit was mijn leven in kort bestek. Nog bijna sneller samengevat als op de televisie", concludeert ze. Ze heeft het hier goed. Ze kijkt uit op de rotonde, er is genoeg te zien en er is geen lawaai want het is goed geïsoleerd.

Als ik aanstalten maak te vertrekken herhaalt ze voor de zoveelste keer: "Dit is het mooiste wat ik had kunnen krijgen, mooier dan een kerstpakket." We knuffelen en dan wenst ze ook mij fijne kerst.

14 december 2016, Minke Postma

Levenskunst

Mevrouw Trompetter woont zelfstandig. Zij kookt zelf, wast zelf, verzorgt zichzelf en krijgt één keer in de week hulp. Zoon Cor en schoondochter Anita doen de tuin. Anita doet de boodschappen en de melkboer komt wekelijks aan huis. Zij is 96 jaar jong en merkt dit lichamelijk wel, maar is geestelijk gelukkig nog erg goed.

Drie kranten worden er gelezen: de Steenwijker Courant, de Stellingwerver en de Leeuwarder Courant houden mevrouw Trompetter bij de tijd. Voetbal is bijna dagelijkse kost en er is naast Olyphia één club; Feyenoord! Zij wist ons te vertellen dat Feyenoord een nieuwe directeur had. Ik reageerde met ja, Dick Advocaat, maar zij doelde niet op de trainer maar op de directeur Frank Arnesen die de dag ervoor was aangesteld! Feyenoord is haar club, want een echte volksclub, niet de poeha van Ajax. Politiek heeft haar eigenlijk nooit zo geïnteresseerd. Tot het overlijden van haar man, in 2004, was zij geen lid van de PvdA. Zij nam het lidmaatschap over en staat wel achter de ideeën, maar houdt zich er eigenlijk niet zo mee bezig.

Mevrouw Trompetter is in het Drentse Hollandscheveld geboren en woont sinds 1952 in Noordwolde-Zuid. Eerst naast de huidige woning, waar haar schoonouders in een boerderijtje woonden. Haar vader heeft nog een tijdje ingewoond en toen de schoonouders overleden hadden ze twee woningen. Het boerderijtje werd afgebroken, het huidige huis gebouwd en de woning ernaast verkocht. Haar man was timmerman en had een werkplaats aan huis.

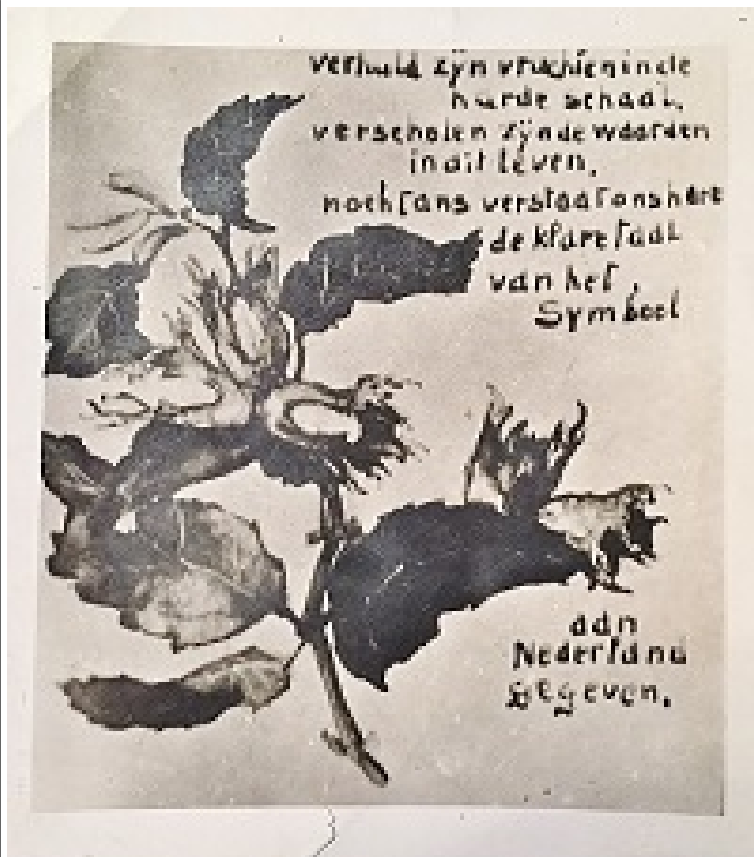
Zij hebben nooit een auto gehad. “Vroeger werd alles thuis gebracht”. Alles gebeurde op de fiets. Zij zijn ooit wel een keer met vakantie geweest, maar hadden daar eigenlijk geen behoefte aan. “Je komt dan met meer was terug dan ervoor.” In de vakantie had haar man ook veel werk in de werkplaats: veel mensen wisten hem dan te vinden. Wel gingen ze dagjes weg, vaak met twee vrienden, soms wel 100 km. op de fiets, naar Vollenhove, Kuinre en dan op de terugweg eten. Zij kregen één kind, Cor. Er was toen nog een tramlijn van Steenwijk naar Oosterwolde die door Noordwolde liep. Cor moest in de beginjaren naar school worden gebracht, omdat men het met de trambaan niet vertrouwd vond. Het dorp was nog rood. Het was een drukke tijd, waarin de arbeiders naar de fabrieken gingen, het communisme nog welig tierde.

Er is veel veranderd in 96 jaar, maar mevrouw Trompetter neemt het leven zoals het komt. Je moet met de tijd mee en dat doet ze ook. Zij oordeelt niet,

leven en laten leven is haar motto. Zij heeft voor haar trouwen bij de PTT gewerkt. Toen ze trouwden moest ze stoppen. Mevrouw Trompetter werkte op diverse locaties op postkantoren, waaronder in Sleen, Staphorst en Zweeloo, voor 36 cent per uur. Op een dag kreeg ze te horen dat ze naar Urk moest. Dan moest ze zaterdag weg, een kosthuis zoeken, om maandag op Urk te beginnen. Dat was een brug te ver.

In de oorlog heeft ze gelukkig niet teveel meegemaakt. Er was geen honger in Drenthe, maar ze hadden wel te maken met mensen uit andere delen van het land die op de fiets eten kwamen halen. In De Wijk werden mensen 's avonds in een grote loods opgevangen en smeerde mevrouw Trompetter met andere vrijwilligers broodjes voor mensen die de volgende dag weer verder moesten. Zij kreeg dan een speciaal bewijs van de gemeente dat ze na 20 uur naar buiten mocht. 's Avonds was alles verduisterd, er was een avondklok. Ook vorderden de Duitsers slaapkamers bij mensen thuis. Het was bezet gebied, maar ze is niet echt bang geweest.

*Afbeelding uit 1940: Hazelaartak met verscholen Oranje-portretten.
Werd tijdens de bezetting verspreid als een daad van verzet.*

*Verhuld zijn vruchten
in de harde schaal,
verscholen zijn de
waarden in dit leven,
nochtans verstaat
ons hart de klare taal
van het symbool aan
Nederland gegeven.*

Rechtsonder het profiel
van Prins Bernard,
daarboven Koningin
Wilhelmina, linksonder
prinses Juliana,
rechtsboven Beatrix,
linksboven Irene.

Na de oorlog werkte ze in Oosterbeek als vrijwilligster bij de wederopbouw. Daar waren huizen kapot en hielp ze in de huishouding om mensen te ondersteunen. Er was daar wel veel stress geweest door de oorlog.

Vervolgens worden wij verrast als mevrouw Trompetter opstaat en terugkomt met een mapje met distributieboekjes en pasjes uit de oorlog. Zij heeft ze nooit weg gedaan. Ook heeft ze een kaart die in Staphorst werd uitgestrooid voor de bevolking. De kaart had een geheime boodschap en als je het weet kan je de contouren van de koninklijke familie op de kaart ontdekken. Dit werd onder de Nederlandse bevolking verspreid als daad van verzet. Heel bijzonder en museumwaardig.

Mevrouw Trompetter verrichtte haar hele leven vrijwilligerswerk. Ze hielp bij Speelland en was meer dan 40 jaar vrijwilliger bij de plaatselijke voetbalclub Olyphia. Haar man was bestuurslid en zij hielp vanzelfsprekend ook mee. Ze heeft in de kantine gewerkt, opstellingen getypt, welke in het dorp verspreid werden zodat men wist wie waar moest spelen. Het postkantoor was zondags ook open, zodat de afkeuringen per telegram konden worden doorgegeven. Ook liep zij modeshows voor de ouderen in De Menning. Men had graag modellen uit de omgeving die bekend en vertrouwd waren.

Tuinieren vond ze altijd leuk, maar dat lukt haar niet meer. Ze heeft heel veel handwerk gedaan, maar nu puzzelt ze veel en maakt ook legpuzzels. Haar grootste hobby was quilten. Daarmee heeft ze ook schoondochter Anita aangestoken. In de woonkamer hangt een werkelijk schitterend doek, wat ons imponeert. Als we op het punt staan om weg te gaan laat ze ons nog een fotomapje zien met foto's van haar kunstwerken van quilt. Vaak zelf ontworpen, met werkelijk artistieke schoonheid. Duidelijk is dat zij het quilten leuk vindt en met passie heeft gedaan.

Wij zijn onder de indruk en vragen of we dit jaar een van haar werken mogen afbeelden op de wenskaart van de PvdA-afdeling*. Mevrouw Trompetter lijkt wat verbaasd over ons enthousiasme. Misschien niet zo gek. Zij neemt de wereld zoals deze is en gaat mee in de stroom zonder oordeel en in volle nuchterheid. Zo staat ze al 96 jaar in het leven. Dit leven nog lang niet moe, heeft zij ons verrast met haar openheid en haar verborgen kunstenaarschap.

Marilen Schipper en Jan Dirkzwager

* Met haar toestemming gaan we dit ook doen. Waarvoor dank.

125 jaar sociaal democratie

Een beweging van alle tijden!!

Hieronder in vogelvlucht een historie van de sociaaldemocratie. Geen kort, gestructureerd verhaal, maar een greep uit onze rijke geschiedenis.

Op 26 augustus 1894 werd de Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP) opgericht in 't lokaal Atlas aan de Ossenmarkt 9 te Zwolle. Oprichters waren leden van de Sociaal-Democratische Bond (SDB) van Domela Nieuwenhuis. Ten tijde van het ontstaan van de SDAP was er onder leiding van de liberalen een sterk doorgevoerde kapitalistische markteconomie, die veel ellende, armoede, verpaupering en desintegratie met zich meebracht. Door de opkomende arbeidersbeweging werden nieuwe instituties, bonden, opgericht die de rechten van de arbeiders moesten verdedigen. In Zuidoost Friesland kwam de arbeidersbeweging aan het einde van de 19e eeuw op gang.

De kern van het sociaaldemocratisch gedachtegoed heeft steeds gelegen in de combinatie van persoonlijke ontplooiing en solidariteit, van individuele rechten en plichten enerzijds en sociale rechtvaardigheid anderzijds, in eigen land èn daarbuiten. Men streefde de emancipatie van de arbeidersklasse na in politiek, cultureel en vooral in sociaal opzicht. Om dat te bereiken was de *'breideling (beteugeling) van het kapitalisme'* niet alleen een eerste vereiste, zij werd ook mogelijk geacht. De sociaaldemocratie is daarom doorgaans een optimistische en toekomstgerichte beweging geweest. Toen, maar ook nu 125 jaar later.

125 jaar geleden in “de Stellingwerven”

In de jaren tachtig en negentig van de negentiende eeuw heerste op het Nederlandse platteland een diepe economische crisis. De omstandigheden voor de arbeiders in de steden stemden ook niet vrolijk, maar op het land was de toestand nog een slag beroerder. Wie in de veengebieden van het noorden werkte, vooral die in de Friese zuidoosthoek, had het bijzonder slecht getroffen. De vaste werklieden in de venen waren nog geluksvogels vergeleken bij de losse seizoenswerkers. Zij hadden tenminste een regelmatig inkomen, hoe mager ook. Daar stond tegenover dat ze bijna horig

waren aan de veenbaas.

Tot ongeveer 1888 hadden de meeste stakingen in de land- en veenarbeid geen georganiseerd karakter, hoewel ze wel voorkwamen. Er waren echter geen vakbonden en politieke partijen, die de stakers steunden. Historici zien in zijn algemeenheid de stakingen van '88 in de veenderijen als een omslag. De stakingen uit verschillende streken werden gecoördineerd, en er kwamen vertegenwoordigers van de stakers, die met de veenbazen onderhandelden. Toen in 1888 veenarbeiders die bij het sneeuwruimen in Appelscha tewerk gesteld waren staakten, hebben zij een vakbond opgericht, "De Eendracht" met Bruin Tjibbes Bruinsma als vertegenwoordiger. Uiteindelijk kregen de sneeuwruimers een schriftelijke overeenkomst over de arbeidsvoorwaarden.

Op 15 april brak er een staking uit onder de kanaalgravers die werkten aan de beschoeiing van het Tjongerkanaal. Deze arbeiders trokken de omgeving rond met een rode vlag met opschrift "*gelijkheid, vrijheid en broederschap*". Na de werkzaamheden aan het Tjongerkanaal trokken de losse arbeiders weer naar de veenderijen. In de Grote Veenpolder van Weststellingwerf weigerden de veenarbeiders op maandag 23 april aan het werk te gaan. Ze hadden vooral bezwaar tegen de gedwongen winkelnering. De stakingen breidden zich uit, toen een week later de grote groep losse veenarbeiders verscheen.

Toen de werkstaking aan het Tjongerkanaal uitbrak stuurde de Centrale Raad van de Soc. Dem. Bond Van Emmenes daarheen om de actie te leiden. Mede dankzij zijn optreden lukte de staking. In aansluiting hierop werd hij door de werkstakers in de venen geroepen om hun acties te leiden in Terwispel, Hoornsterzwaag en Weststellingwerf. Later in 1889 leidde hij nogmaals een staking bij Weststellingwerf en een in Appelscha. Tijdens de veenstakingen gaf hij zijn ogen en oren goed de kost en noteerde alle misstanden die hij tegenkwam. Mede aan de hand van zijn aantekeningen interpelleerde Domela Nieuwenhuis in de Tweede Kamer over de veenstakingen. Zelf schreef Van Emmenes zijn Open Brief aan Zijne Excellentie den Minister van Justitie Ruijs van Beerenbroek over de slavernij in de veenkoloniën (Den Haag 1889).

Het valt te begrijpen dat vele veenarbeiders aanhangers werden van Domela Nieuwenhuis en zijn socialistische ideeën. Sleutelpersonen uit de dorpen op het platteland, zoals dominees en onderwijzers stelden de mensonterende toestanden in de veenderijen aan de kaak. Zij gingen ook een belangrijke rol spelen in de nieuwe socialistische beweging, waarbij vakbondsafdelingen en afdelingen van politieke partijen werden opgericht.

Onderzoek *'De toestand van de arbeiders in Friesland'* , uit het voorwoord:

Het rapport, waarvan het achterstaande het eerste gedeelte uitmaakt, is dat der Commissie, van wege het *Friesch Comité voor Algemeen Kies- en Stemrecht* in het leven geroepen om een onderzoek naar den toestand der arbeiders in Friesland in te stellen. Dit Comité is sedert veranderd in het *Friesch Comité van de Volkspartij*.

Het besluit tot het houden van gezegd onderzoek werd genomen in de vergadering van het Comité, op 24 Maart 1889, op voorstel der Afdeling Westhoek-Weststellingwerf. Het voorstel luidde, dat het Bestuur dit onderzoek zou instellen. Echter kwam men later overeen, dat de Voorzitter — door velerlei bezigheden overstelpt — niet aan dit onderzoek zou deelnemen, en voor hem zou invallen de afgevaardigde van de afdeling, waarvan het voorstel tot het houden van het onderzoek was uitgegaan. Zóó kwam de Commissie dan te bestaan uit: O. Stellingwerf te Leeuwarden, J. h. Kuiken te St. Anna-parochie, S. Koopmans te Scherpenzeel, A. Rauwerda te Stiens en J. Dijkstra Szn. te Leeuwarden.

Na het houden van de noodige besprekingen en het opmaken van schema's, nam de heer Rauwerda de taak op zich een aantal vragen te formuleeren en in te deelen in de volgende zeven rubrieken: *Vrouwen- en kinderarbeid, Werktijd, Werkloonen, Voeding en kleding, Woningen, Werkeloosheid en Algemeene vragen.*

Domela Nieuwenhuis werd de eerste sociaaldemocraat in de Tweede Kamer. De Friese Volkspartij (FVP) stelde Nieuwenhuis in 1888 kandidaat voor de Tweede Kamerverkiezingen in het Friese kiesdistrict Schoterland. De FVP was een samenwerkingsverband van de Friese afdelingen van de Kiesbond (Bond voor het Algemeen Kies- en Stemrecht) en de Sociaal Democratische Bond. Op 14 mei 1888 hield Nieuwenhuis zijn eerste parlementaire toespraak, waarin hij pleitte voor een verbod op gedwongen winkelnering. Gedwongen winkelnering betekent dat werknemers gedwongen worden door hun werkgever om slechts in een specifieke winkel hun benodigde spullen te kopen. De werknemers zouden ontslagen worden als zij weigerden om alleen bij de winkel van hun baas te kopen. De prijzen in deze winkels waren erg hoog. De regering weigerde om iets tegen gedwongen winkelnering te doen.

In 1891 stelde Domela Nieuwenhuis zich met tegenzin weer herkiesbaar. Vlak voor deze verkiezingen schreef hij de brochure "Vier jaren klasse-regering of wat men met algemeen kiesrecht had kunnen gedaan krijgen", die in honderdduizenden exemplaren werd verspreid. In deze brochure gaf hij een lijst van voorstellen die hij had gedaan en die waren afgewezen. Volgens Domela Nieuwenhuis zouden in het geval van algemeen kiesrecht deze voorstellen wel zijn aangenomen. Een paar voorbeelden: verbod op gedwongen winkelnering; invoering van de achturige werkdag; invoering van het minimumloon; arbeidsverbod voor kinderen onder de vijftien jaar; kosteloos onderwijs; oprichting van ziektefondsen en pensioenfondsen; uitkering bij bedrijfsongevallen; verlaging van indirecte belastingen;

<p><i>Appelscha, 14 Maart '93.</i></p> <p>SOC. DEM. BOND, Afd. <i>Wolvega.</i></p> <p>Huishoudelijke Vergadering</p> <p>op ZONDAG 19 Maart, 's nam. <i>half drie.</i></p> <p>Agenda:</p> <p>Rekening en Verantwoording van de penningmeesteres. Bestuursverkiezing, Wat verder ter tafel komt.</p> <p style="text-align: right;">Het Bestuur.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> <p>Ph. Weijer. VOLKS-DRUKKERIJ Levering van alle drukwerken. Wolvega.</p> </div>	<p style="text-align: center;">Openbare Vergadering</p> <p>op ZONDAG 19 MAART, 's avonds 7 uur, bij R. POSTHUMUS te <i>Boyl.</i></p> <p>Spreekster: Vrouw WEIJER.</p> <p>Onderwerp: <i>Wat onze Christelijke maatschappij van onze kinderen maakt.</i></p> <p style="text-align: center;">DEBAT GEWENSCHT!</p> <p>Entrée 10 cents. Vrouwen 5 cents.</p> <hr/> <p style="text-align: center;">A. K.- en S. Afd. <i>Olde- en Nijholtpa.</i></p> <p style="text-align: center;">Openbare Vergadering</p> <p>op GOEDE VRIJDAG, 's avonds 7 uur, ten huize van EGBERT HOEKSTRA.</p> <p>Spreekster: Vrouw Weijer.</p> <p>Onderwerp: <i>Wat onze christelijke maatschappij van onze kinderen maakt.</i></p> <p style="text-align: center;">DISCUSSIE VRIJ.</p>
<p style="text-align: center;">VOORLOOPIG BERICHT!</p> <p style="text-align: center;">J. A. Fortuin</p> <p style="text-align: center;">SPREEKT:</p> <p>2 APRIL, 's namiddags te <i>Scherpenzeel.</i> 11 " " 's avonds te <i>Oldelamer.</i> 3 APRIL te <i>Wolvega.</i> 4 APRIL te <i>Noordwolde.</i></p> <p>SOC. DEM. BOND, AFD. HEERENVEEN. Groote Openbare Vergadering.</p>	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div> <p>Korenmolen Windlust.</p> <p>Maïsmeel f3.40.</p> <p>GERSTEMEEL f3.40. ROGGEMEEL - 4.00. Amerikaansch LIJNMEEL - 5.00.</p> <p style="text-align: center;">Alles per 50 K.G.</p> <p>W. J. HOOIJSMa, Wolvega.</p> <p>N.B. Ieder wordt dringend verzocht de ledige Zakken spoedig terug te bezorgen. Wegens de lage Prijzen tegen contante Betaling, en Slijters geen rabat.</p> </div> </div>

'De KLOK' Weekblad der Volkspartij in de Districten Schoterland en Wolvega
Advertenties uit '93 geven een indruk van het activisme in Weststellingwerf

beëindiging van de Atjeh-oorlog; onafhankelijkheid voor de kolonies; nationalisering van de spoorwegen en de afschaffing van tol op rijkswegen.

Daarnaast liet Domela zien dat de sociaal democratie niet een geïsoleerd iets is maar deel uitmaakt van een internationale beweging. Hij zette zich dan ook af tegen de Friese Volkspartij. Zijn stelling was dat sociaal democraten niet Fries of Hollands waren, maar internationaal. Grenzen waren afbakeningen van gevestigde machten en hindernissen in de strijd voor de internationale arbeidsbeweging. Uiteindelijk wendde Domela en met hem de Sociaal Democratische Bond zich af van de parlementaire democratie en stond hij de revolutie voor. In 1894 leidde dit tot het verbod van de SDB als vereniging, waarna deze zich opsplijste in de SDAP en de Socialistenbond.

Van de Eerste Wereldoorlog tot het ontstaan van de PvdA

In 1912 werd in Basel op het internationaal sociaal congres een manifest opgesteld waarin werd gestreefd naar de opbouw van een maatschappij waarin vrede zou heersen en gewerkt zou worden voor een welvarender gemeenschap, die geen wapenen wilde, maar voedsel, woon- en leefruimte voor ieder. De arbeiders uit alle landen zouden zich moeten verbroederen en streven naar hetzelfde ideaal in plaats van elkaar af te slachten op bevel van koningen en generaals, geestelijk vergiftigd door de leuze, dat het roemvol was te sterven voor het vaderland. Desondanks bleek de binding aan het vaderland sterker dan die met de medestrijders over de grenzen. De SDAP ging akkoord met de mobilisatie van de strijdkrachten.

Landelijk wilde het nog niet vlotten met de SDAP. Gemeentelijk wist de partij wel successen te boeken, vooral op het gebied van de volkshuisvesting en sociale zaken. De SDAP maakte naam met het 'wethouderssocialisme' waarin praktische verbeteringen op lokaal niveau voorop stonden. Hiervan waren Wibaut (Amsterdam), Brautigam (Rotterdam), Drees (Den Haag) en Ruggie (Groningen) de bekendste vertegenwoordigers.

De grote economische depressie die vanaf 1929 de wereld teisterde, trof ook Nederland zwaar. Honderdduizenden werden werkloos, de koopkracht daalde fors en de kabinetten Ruys de Beerenbrouck (1929-'33) en Colijn (1933-'39) reageerden hierop met grootscheepse bezuinigingen ('aanpassingspolitiek'), waardoor de economie jarenlang in het slop bleef.

De SDAP heeft in het begin van de jaren dertig grote moeite gehad met het bepalen van haar houding tegenover de economische teruggang. In eerste

instantie onttrok de partij zich aan elke verantwoordelijkheid voor de bestaande crisistoestand. Ze nam een houding aan van: Dit is nu de uitkomst van een kapitalistisch beleid; we hebben dit altijd al voorspeld. In 1935 presenteerden SDAP en NVV een alternatief voor het regeringsbeleid: het *Plan van de Arbeid*, waarin bevordering van de economische groei door grote overheidsinvesteringen voorop stond. Belangrijkste doelstellingen waren vermindering van de werkloosheid en verhoging van de levensstandaard voor de volksmassa's. "*Bestaanszekerheid bij een behoorlijk levenspeil*", was een belangrijk motto. Middelen om deze doelstellingen te bereiken bestonden uit lastenverlaging, banen scheppen via openbare werken, arbeidstijdverkorting en verlenging van de leerplicht. De regering nam het plan niet over.

In de Tweede Wereldoorlog werd de SDAP en de aan de partij gelieerde krant 'Het Volk' door de Duitse bezetter verboden. De Haagse oud-wethouder en latere ministerpresident Willem Drees speelde een belangrijke rol in het clandestiene overleg tussen de verschillende partijen over de naoorlogse politiek. 'Het Volk' werd na 1945 voortgezet als dagblad 'Het Vrije Volk'.

Na de Tweede Wereldoorlog werd er samen met vooruitstrevende liberalen, roomskatholieken en protestantschristenen in 1946 de Partij van de Arbeid opgericht. De PvdA wilde een 'doorbraakpartij' zijn. Mensen moesten niet meer op basis van sociale klasse of religie kiezen volgens "scheidslijnen en verzuilde structuren van vóór 1940", maar nu op basis van 'gemeenschapszin en saamhorigheid van de Nederlandse bevolking'. Een gedachte die tijdens de Tweede Wereldoorlog was gevormd toen liberalen, sociaaldemocraten en christendemocraten hadden samengewerkt in het verzet tegen de Duitse bezetting. Voortaan ging het niet meer alleen om verheffing van de arbeidersklasse, maar om strijd voor een samenleving waarin de individuele mens zich zou kunnen ontplooiën in verbondenheid met en dienstbaarheid aan de samenleving.

Na de oorlog, de wederopbouw

In de periode van 1946 tot en met 1958 vormde de PvdA samen met de KVP de zogenaamde 'brede-basiskabinetten' (rooms-rode coalitie). Vanaf 1948 bekleedde sociaaldemocraat Willem Drees het premierschap. De kabinetten onder zijn leiding legden de basis voor de sociale voorzieningen van de verzorgingsstaat.

In die naoorlogse periode stonden in de sociaaldemocratische opvattingen

drie thema's centraal:

1. Socialisatie van de productiemiddelen
2. Planeconomie en controle van de economie door de overheid
3. Sociale zekerheid en gelijkheid in de maatschappij.

Van het eerste punt kwam in de praktijk weinig terecht, ook al omdat de sociaaldemocraten, waar ze aan de macht waren, al snel de bestaande eigendomsverhoudingen accepteerden. Dat kon ook relatief gemakkelijk omdat op de andere twee punten wèl voortgang werd geboekt. Bovendien veranderde het electoraat geleidelijk aan. De klassieke arbeidersklasse verdween, nieuwe groepen verschenen en de traditionele middenklasse ontkerkelijkte, waarmee deze groep potentieel ook bereikbaar werd voor de sociaaldemocratie. Socialisatie van de productiemiddelen, een klassiek marxistisch punt, paste niet bij deze ontwikkeling.

In veel West-Europese landen onstond, met steun van de sociaaldemocratie, een compromis: de liberale welvaartsstaat. Forse economische groei zorgde hierin voor volledige werkgelegenheid, de inkomens – ook van de gewone arbeiders – gingen vooruit en een steeds uitgebreider stelsel van sociale voorzieningen bood de zwakken in de maatschappij bescherming. Om een lang – en per land verschillend – verhaal heel kort en algemeen te maken: er ontstond een maatschappij met een gemengd systeem. De economische ontwikkeling werd bepaald door de wetten van de markt. De overheid zorgde voor sociale zekerheid, zodat niemand zich echt zorgen hoefde te maken over ziekte, de gevolgen van werkeloosheid of de oudedagsvoorziening.

Het rapport *'De weg naar de Vrijheid'* (1951) formuleerde als belangrijke doelstelling: bestaanszekerheid bij een behoorlijk levenspeil en een redelijke inkomensverdeling. Om dat te bereiken ging de PvdA steeds meer belang hechten aan de rol van de overheid. Deze diende een Keynesiaanse of macro-economische sturingspolitiek te voeren. Tien jaar later werd deze visie op de overheid verder uitgewerkt in het rapport *'Om de kwaliteit van het bestaan'* (met als belangrijkste auteur Den Uyl). In dit rapport werd voor een sterke publieke sector gepleit en stond institutionele hervorming van de economische orde niet langer centraal. Kern was de gedachte dat de overheid door middel van collectieve voorzieningen de publieke armoede moest aanpakken, die schril afstak tegen de sterk toegenomen particuliere welvaart.

Het functioneren van de gemeenschapsvoorzieningen liet te wensen over. “In de dienstverlening door overheid en particulieren vallen soms grotere

tekorten waar te nemen dan zich voordeden toen het gemiddelde welvaartspeil lager lag". Om die situatie te voorkomen moesten verspillingen in de luxe sfeer worden tegengegaan. Tevens was voortgezette economische groei nodig, onder handhaving van volledige werkgelegenheid. Daarbij moest de economische macht met politieke middelen worden beteugeld. Via herverdeling kon in de groeiende behoefte van het bedrijfsleven aan een hoogwaardige fysieke en sociaalculturele infrastructuur worden voorzien, kon het consumptiepatroon in meer collectieve richting worden gebogen en kon aan humanitaire verplichtingen, bijvoorbeeld op het gebied van ontwikkelingshulp, worden voldaan. Een eerlijker verdeling van inkomens en vermogens bleef bij dat alles voorop staan.

De verzorgingsstaat stond nooit los van het streven naar volledige werkgelegenheid. Omdat een stelsel van sociale zekerheid op den duur niet gehandhaafd kan worden als er geen volledige werkgelegenheid is moet de staat ook verantwoordelijkheid nemen voor het bereiken van een situatie van volledige werkgelegenheid en handhaving hiervan. De essentie van de verzorgingsstaat is dat deze door een dubbele solidariteit moet worden gedragen: die van de gemeenschap met de individuele burger en die van de individuele burger met de gemeenschap.

De PvdA vanaf Den Uyl

In de oppositie tegen de kabinetten De Jong en Biesheuvel (1967-'73) werden er in linkse kring een drietal thema's belangrijk: het milieuvraagstuk, de democratisering en het vrouwenvraagstuk. Dit leidde tot een gezamenlijk programma van PvdA, PPR en D66.

Onder invloed van het rapport van de Club van Rome werd de commissie Mansholt ingesteld, waardoor het milieuvraagstuk binnen de PvdA eerder en indringender aan de orde werd gesteld dan in de meeste zusterpartijen in het buitenland. De commissie Mansholt concludeerde dat een breuk met het traditionele groeidenken noodzakelijk was geworden. Dit riep nogal wat weerstand op, ook in eigen kring. Desondanks slaagde de commissie erin om de PvdA van de onontkoombaarheid van de milieukwestie te overtuigen.

Het tweede thema, de democratisering, was gericht op participatie van de bevolking: "een politieke beweging die de pretentie heeft de maatschappij te hervormen, zal de maatschappij eerst open moeten breken, opdat alle burgers de kans krijgen zelf hun toekomst mede te bepalen. Dat betekent

dat onze hele politieke en maatschappelijke besluitvormingsmachinerie op participatie moet worden afgestemd”. Kortom: de partij, de politiek en de maatschappij dienden te worden gedemocratiseerd.

Het derde thema betrof het feminisme, met systematische uitwerking van het principe van gelijke rechten en gelijke kansen: “gelijkheid vertaald naar de helft”. Gelijkheid had daarbij betrekking op de sociaal-economische positie van vrouwen, op verdeling van zorg en huishoudelijk werk en op deelname en vertegenwoordiging in politiek en openbaar bestuur. De overheid diende voorwaarden te scheppen, bijvoorbeeld in de vorm van kinderopvang. Gelijkheid had ook betrekking op het zelfbeschikkingsrecht over het eigen lichaam. Beide waren onderdeel van het geheel van mentaliteitsverandering, waarmee een einde aan vaste rolpatronen gemaakt moest worden. De Rooie Vrouwen werden in deze tijd dan ook populair.

In deze constellatie kon het kabinet Den Uyl ontstaan, met het motto “Spreiding van kennis, inkomen en macht”. Om hier inhoud aan te geven kwam het onder andere met vier voorstellen.

1. Het eerste betrof versterking van de positie van werknemers in de ondernemingsraad.
2. Het tweede beoogde werknemers te laten meedelen in de winsten van ondernemingen (Vermogensaanwasdeling of VAD).
3. Een derde wetsvoorstel moest de overheid meer invloed geven op investeringen. Via premies moesten investeringen die goed waren voor de werkgelegenheid en het milieu worden bevorderd. De wet die dit moest gaan regelen heette Wet op de investeringsrekening (WIR).
4. Het vierde onderwerp betrof de grondpolitiek. Door grondspeculaties werd grond steeds duurder en daardoor stegen bijvoorbeeld de kosten voor woningbouw. Om die te beperken, dienden gemeenten een voorkeursrecht te krijgen bij grondaankoop. Verder moesten eigenaren bij onteigening niet op basis van de waarde in het vrije economische verkeer worden schadeloos gesteld, maar volgens de gebruikswaarde van de grond. De voorstellen waren ondertekend door Van Agt, Van der Stee (beiden KVP) en Gruijters (D66).

De grondpolitiek bleek echter de val van het kabinet in te luiden toen de gezamenlijke fracties van KVP, CHU en ARP een amendement indienden om bij onteigening de waarde van de grond te blijven baseren op de waarde in het vrije economische verkeer.

Vrijwel onmiddellijk na aantreden werd het kabinet Den Uyl ook gefrustreerd in haar dadendrang door een externe, onverwachte factor, de oliecrisis. Deze crisis was de voorbode van een in duur en omvang bijzonder ernstige internationale economische depressie, die de politieke handelingsruimte aantastte. Aanvankelijk startte de regering met een investeringsbeleid, maar al in 1975 werd hier door minister Duisenberg een stop op gezet door het voornemen de publieke lasten met niet meer dan 1% van het nationaal inkomen te laten groeien. Hieruit volgde automatisch een bezuinigingsbeleid wat in diverse sectoren van de samenleving tot weerstand leidde. Met name ondernemers drongen aan op vermindering van de collectieve druk, belastingen, sociale premies en heffingen van de overheid.

Den Uyl had een gespannen verhouding met de ondernemers. Op de ledenvergadering van het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond constateerde hij dat “het stelsel van vrije ondernemingsgewijze produktie, zoals het internationaal functioneert, een tekortschietend stelsel is van minimale waarborgen aan de doorzichtigheid en mogelijkheid tot democratische controle. Produktieprocessen moeten aan nieuwe normen worden onderworpen om vervuiling en uitputting van grondstoffen een halt toe te roepen. Beslissingen over omvang en richting van investeringen konden niet meer uitsluitend het domein van de ondernemingsleiding zijn.”

Werkgelegenheid en de verzorgingsstaat

De 1% norm van Duisenberg was ook de eerste inzet om de almaar uitdijende verzorgingsstaat af te remmen. De groei van de verzorgingsstaat bracht de PvdA in conflict met die solidariteit van die individuele burger. De partij heeft uitbouw van sociale voorzieningen altijd gepaard laten gaan met een dubbele solidariteit. Als het beroep op persoonlijke verantwoordelijkheid niet wordt ondersteund door de één of andere vorm van sanctie op parasitair gedrag, dan valt de bodem onder dat gemeenschappelijk belang weg. Iets waar de vakbonden nu hinder van ondervinden: georganiseerde leden hebben geen voordeel ten opzichte van niet georganiseerden en het aantal leden neemt nu schrikbarend af, omdat er geen (positieve of negatieve) sanctie op staat.

De verzorgingsstaat kan worden gezien als compromis tussen economische efficiency en sociale rechtvaardigheid. De inhoud van dit compromis stond in het teken van de opbouw van een exportindustrie die de Nederlandse economie er weer bovenop moest helpen.

Enerzijds werd, tijdens opbouw van de verzorgingsstaat, de kapitalistische produktiewijze aanvaard; de ondernemers bleven baas in eigen huis, werden gesteund in hun streven naar hogere arbeidsproductiviteit, konden rekenen op relatief lage loonkosten en arbeidsrust. Anderzijds onderschreven de ondernemers het streven naar volledige werkgelegenheid en werkten zij mee aan de opbouw van een stelsel van sociale zekerheid, met erkenning van de vakbonden. Het bijzondere hierbij was wel dat de PvdA en de vakbond niet alleen opkwamen voor de belangen van de meest weerbare werknemers, maar ook voor de rest van de afhankelijke beroepsbevolking (inclusief de niet-actieven).

Deze periode leverde werknemers een verhoging van het inkomen op, inclusief een vorm van volledige werkgelegenheid en een stelsel van sociale verzekeringen. Daarnaast ging de arbeidstijd terug van de 12-urige naar de 8-urige werkdag, van een 48-urige naar een 40-urige werkweek. Een week onbetaald verlof voor een kind werd vervangen door vier of vijf weken vakantie. Kinderarbeid werd verboden, geleidelijk vervangen door de leerplicht, de onverzorgde oudedag werd vervangen door verplichte pensionering. Allemaal mede mogelijk gemaakt door een verhoging van de arbeidsproductiviteit. Dit bleef redelijk onzichtbaar tot de jaren '80, waarin de economische crisis de productie remt, het aantal arbeidsplaatsen doet afnemen en ook het reële loon doet afnemen. Werkloosheid ontstaat.

Men verwacht niet weer een groei als voorheen, immers de Club van Rome verwees al naar de grenzen van de groei. Een verdere automatisering van het arbeidsproces zou eerder een negatief dan een positief effect op de werkgelegenheid hebben. De vraag was, wat te doen?

Eén van de opties was, bij de veronderstelling dat arbeid een steeds kleinere factor in de productie zou bedragen, te komen tot een arbeidsloos inkomen. Als er geen volledige werkgelegenheid meer mogelijk zou zijn dan kunnen niet-actieven zich, niet geplaagd door schuldgevoelens, zich overgeven aan activiteiten als vrijwilligerswerk, huishoudelijke arbeid enzovoorts. Dat kan middels een vorm van negatieve inkomstenbelasting of door invoering van een basisinkomen voor iedereen.

De grote vraag die bij deze optie wordt gesteld is het loslaten van het wederkerigheidsprincipe: door de plicht tot arbeid los te laten komt het recht op inkomen "in de lucht te hangen". Het wordt een gunst die de deur openzet naar willekeur van de overheid. Ook is onduidelijk hoe de veronderstelde solidariteit tussen werkenden en niet-werkenden lang stand kan houden in

tijden van crisis. Omdat de overheid in deze vorm geen verantwoordelijkheid meer draagt voor de werkgelegenheid, was dit vanuit de sociaaldemocratie gezien een pessimistische visie.

De andere optie is die van arbeidstijdverkorting, wat een nieuw compromis biedt tussen economische efficiency en sociale rechtvaardigheid. Er zou dan meer flexibiliteit in CAO's moeten worden opgenomen. Ook hier werd een probleem benoemd, namelijk dat verdergaande verkorting van de arbeidstijd niet zal samengaan met uniformiteit. Hiermee komt een verschuiving in het naoorlogs compromis met ondernemers waarin min of meer de samenhang van de arbeidersklasse werd geregeld. In de jaren 80 was er sprake van een grote differentiatie van de arbeidersklasse (in economisch, sociaal en cultureel opzicht). Het is vanaf dat moment een opgave de samenhang van de arbeidersklasse te handhaven.

Bovenstaande dilemma's maken het steeds moeilijker voor de PvdA om een vaste groep aan te spreken. Vooralsnog blijft het wederkerigheidsprincipe, gebaseerd op werk en inkomen, overeind. Het streven naar volledige werkgelegenheid blijft op dat moment voor de PvdA leidend. Den Uyl en Jo Ritzen ontwikkelden in 1982 banenplan. Het 'banenplan' van Joop den Uyl verdween met de snelle val van het kabinet Van Agt/Den Uyl in de kast. Dit banenplan is vooral achteraf door politieke tegenstanders nogal belachelijk gemaakt. Hoewel het wel degelijk zwakke kanten had (waaronder een te groot vertrouwen in overheidinterventie op dit gebied), is het wel de eerste en de laatste serieuze poging geweest om de massale werkloosheid in ons land grondig aan te pakken.

De volgende kabinetten voerden eigenlijk nauwelijks een werkgelegenheidsbeleid in de strikte zin van het woord. Steeds meer kwam de nadruk te liggen op het economisch herstel, dat vanzelf voor de nodige banen zou zorgen. Nu steeg het aantal nieuwe arbeidsplaatsen vanaf het midden van de jaren '80 inderdaad fors, maar toch onvoldoende om de werkloosheid aanzienlijk, en volgens afspraak, terug te dringen.

Lopende het kabinet-Lubbers 2 verschoof de aandacht naar een beleid ten behoeve van langdurig werklozen. In dat kader trad onder meer de door de oppositie ingediende wet-Vermeend/Moor in werking, die het subsidiëren van banen voor langdurig werklozen mogelijk maakte. Later, met de komst van het kabinet-Lubbers/Kok, gaf het CDA haar verzet op tegen de vorming van gemeentelijke arbeidspools voor deze groep. Van werkgelegenheids- naar werklozenbeleid, zo kan men het verschil aanduiden.

De PvdA heeft participatie middels arbeid altijd hoog in het vaandel gehad: werk, werk, werk, meedoen, meedoen, meedoen en iedereen hoort erbij. Het gaat ook over zorgen voor anderen en inzet voor de samenleving, maar zonder werk lukt het niet. Het is belangrijk voor financiële onafhankelijkheid en het gevoel dat je nuttig bent, ook als je een verstandelijke beperking hebt of een psychische stoornis. Betaald werk zorgt voor vrije, onafhankelijke mensen. Het begint ermee dat je voor jezelf kunt zorgen en dat er voor je wordt gezorgd als het tegenzit. Verzorgingsstaat en participatie gaan hand in hand. Van WSW, JWG, banenpool, tot participatiewet. De uitwerking is niet altijd wat het beoogt, maar de achterliggende gedachte is altijd meedoen!

Tussen 1981 en 1989 was de PvdA aangewezen op de oppositie. Toen al constateerde men dat de PvdA niet meer vanzelfsprekend kon rekenen op de arbeidersaanhang. Er was geen band meer tussen politieke voorkeur en klasse. De nieuwe politieke elite was onvoldoende representatief voor de klassieke aanhang.

Er werd gezocht naar nieuwe antwoorden en de commissie Pronk kwam met het rapport *“Schuivende Panelen”*. Hierin werd gesteld dat bestaanszekerheid niet langer meer een kwestie van sociale zekerheid alleen is, maar ook van veiligheid en van zekerheid voor toekomstige generaties. Een “behoorlijk levenspeil” is niet meer alleen een kwestie van groeiende welvaart, maar ook van grotere kwaliteit van welvaart en van bredere spreiding, ook tot buiten de eigen landsgrenzen en zelfs die van West Europa. “Iedereen” betekent niet langer alleen mannen maar ook vrouwen, in dezelfde mate.

Daarnaast verscheen het rapport *“Bewogen Beweging”*. Dit was geschreven door een werkgroep onder voorzitterschap van fractieleider Kok. Het rapport gaf richtlijnen voor de te volgen partijpolitieke koers: de PvdA zou voor CDA en VVD weer een aanvaardbare coalitiepartner moeten worden!

De steeds maar uitdijende verzorgingsstaat was in de jaren 80 een probleem. Collectieve financiering bleek geen garantie voor een goed functioneren van betreffende voorzieningen. Cliënten raakten in een doolhof van regels soms het spoor bijster en verloren af en toe ook wel verantwoordelijkheidsbesef. Grote bureaucratische instellingen confronteerden de burger met nieuwe vormen van machtsongelijkheid.

Het marktdenken kreeg de overhand: “verklein de collectieve sector en stel wat er overblijft aan marktprikkels bloot”. Hoewel dit niet direct leidde tot een dramatische wijziging in de collectieve sector, was de trend gezet.

De Derde Weg

Hervorming werd geleidelijk synoniem met deregulering, verzelfstandiging, bezuinigingen, privatisering en marktwerking. Sociaaldemocraten hadden hier niet echt een antwoord op. Ook zij verloren langzamerhand het geloof in de maakbaarheid van de samenleving. In de jaren negentig omhelsden zij onder de noemer 'de Derde Weg' de gedachte, dat ook een overheid die zich minder direct in maatschappelijke processen mengt, via een slimme vormgeving van het marktmechanisme en de juiste (fiscale) prikkels toch de gewenste sociale effecten kon realiseren.

Deze koerswijziging was aanvankelijk een succes. In veel landen heroverden de sociaaldemocraten de macht en hun meer marktgeoriënteerde beleid droeg bij aan een langdurige periode van gestage economische groei. En het motto van het kabinet Kok was natuurlijk niet voor niets: Werk, werk, werk. Arbeid, werk, is nog steeds een uiterst essentieel terrein, het structureert de samenleving op tal van manieren, zowel ideëel als materieel, zowel sociaal-politiek als cultureel.

Wim Kok legde als voorzitter van de FNV met het Akkoord van Wassenaar (1982) de basis voor een economische én maatschappelijke ontwikkeling die internationaal bekend kwam te staan als 'the Dutch Miracle'. Na de jaren '90 trok de keerzijde van dit beleid steeds meer de aandacht. De publieke sector was verwaarloosd, de kloof tussen arm en rijk groeide, waarbij de armsten weinig van de economische voorspoed profiteerden. Het waren vooral de opkomende populistische politici, zoals Pim Fortuyn, die hierop wezen.

Terug naar waardengedreven politiek

De PvdA nam afstand van de Derde Weg, maar miste een samenhangende alternatieve visie. Dat bleek na de wereldwijde financiële crisis van 2008 en de daaropvolgende Grote Recessie. Die maakte pijnlijk duidelijk dat de markt niet de oplossing bood voor alle problemen, maar er zelf mede debet aan was. De sociaaldemocratie slaagde er echter niet om in een overtuigend financieel en sociaaleconomisch alternatief te formuleren. Gevolg was dat het falen van de markt, paradoxaal genoeg, gepaard ging met grote electorale verliezen voor de sociaaldemocratie.

Niet voor niets dat het 'Van Waarde debat' werd georganiseerd, waarbij oude waarden centraal komen te staan voor nieuw te ontwikkelen beleid. Daarbij werden vier waarden onderscheiden die centraal staan in het streven van de

socialdemocratie.

1. Ten eerste bestaanszekerheid bij een behoorlijk levenspeil voor iedereen, door vrijwaring van uitbuiting en bescherming tegen de crisisgevoeligheid van het kapitalisme.
2. Vervolgens verheffing, door gelijke kansen op een leven in vrijheid in materiële en culturele zin en het nastreven van maatschappelijke bloei.
3. Dan goed werk voor iedereen, de mogelijkheid om je in je werk, naast je werk, en via je werk te ontplooien. Door kwaliteit van de arbeid permanent te bevechten op het streven naar winst op korte termijn.
4. Tot slot binding, de mogelijkheid voor mensen om gemeenschappen te vormen die het leven en dat waar zij naar verlangen ondersteunen, dwars tegen de trends in die individuen op zichzelf terugwerpen en maatschappelijke tegenstellingen aanscherpen.

Waar het om draait is: mensen weer greep op het leven te geven zoals de socialdemocratie die aan vorige generaties wist te bieden. Samenhang tussen mensen na te streven tegen de fragmentering in, de boel bij elkaar te brengen en te houden en samen strijd te voeren voor wat ons lief is.

Door te regeren met de VVD zijn er lastige en soms verkeerde keuzes gemaakt. Dit heeft de PvdA flink teruggeworpen. Lodewijk Asscher won de verkiezingen voor partijleider van Diederik Samsom Een lastige keuze, maar ik denk dat Lodewijk de strijd won omdat hij meer dan Diederik vanuit die eerder omschreven waarden redeneert. Over 125 jaar sociaal-democratie zegt Lodewijk Asscher het volgende:

“Als het nog niet bestond, hadden we de socialdemocratie vandaag moeten uitvinden. Want we zien dat grote bedrijven en hun aandeelhouders onze regeringen chanteren: ‘Verlaag onze belasting of we gaan weg’. Ondertussen plegen ze roofbouw op hun werknemers, op de samenleving en op onze planeet. En het geld van die belastingverlaging kunnen we veel beter investeren in onze sociale voorzieningen, in een onbezorgde oude dag, het onderwijs of voor meer betaalbare woningen.

Waar toen de werknemer beschermd moest worden tegen het kapitalisme, is het nu tegen de macht van de grote aandeelhouders. We hoeven niet te dansen naar de wil van het grote bedrijfsleven. Samen staan we sterker. We kunnen kiezen voor een betere toekomst en voor bestaanszekerheid voor iedereen, boven winst en rijkdom voor enkelen. Ik ben er van overtuigd dat we weer nieuwe successen gaan boeken. Net als de afgelopen 125 jaar.”

Het welvaartsniveau is in 125 jaar verbeterd, maar de problematiek is nog steeds aanwezig: Het vinden van een goed evenwicht tussen economie en ecologie en de verdeling van die welvaart over de (wereld)bevolking. Dicht bij huis hebben we te maken met de tweedeling die zich onder andere manifesteert in het toeslagencircus, het lage minimumloon, het gebrek aan huisvesting, verschil tussen flex en vast werk. Ga zo maar door.

Kortom er is nog een wereld te winnen, waarbij we meer dan ooit moeten vasthouden aan onze waarden: compromissen zijn onvermijdelijk, maar deze mogen nooit waardenloos zijn.

Jan Dirkzwager

Sociaal Duurzaam Weststellingwerf

SAMEN DOEN WE MEER !

Ongeveer halverwege de rit van de huidige raadsperiode kijk ik terug naar de bijna twee jaar dat de PvdA onderdeel uitmaakt van SDW. Het begin zag er goed uit. Bij de verkiezingen werd SDW, vanuit het niets, de grootste partij in de gemeenteraad. Groot was dan ook de eerste schok en de woede over de manier waarop wij buiten de coalitie zijn gehouden. Naar onze mening was het doel om Roelof Theun Hoen wethouder te kunnen laten worden en ten tweede om Cor Trompetter buiten het college te houden. Dat is hen gelukt.

Na deze domper zijn we volle kracht aan de slag gegaan als oppositiepartij. Tot 4 februari 2019 onder leiding van Cor als fractievoorzitter. Vanaf die datum is ondergetekende als fractievoorzitter gekozen. We proberen, samen met andere oppositiepartijen, slechte voorstellen van het college te wijzigen of van tafel te krijgen. Goede voorstellen worden door ons gesteund. Enkele voorbeelden van voorstellen waar we tegen waren (of wilden veranderen).

- Wij waren en zijn van mening dat het verkeers- en vervoersbeleid in de gemeente moet worden geëvalueerd voordat wordt gestart met het aanpakken van verschillende projecten.

De raad was het in meerderheid (11 tegen 10) eens met de door ons hierover ingediende motie. Tot op heden wordt de motie echter niet uitgevoerd. Wij hebben dan ook aangegeven niet in te kunnen stemmen met de reservering van € 3,5 miljoen voor upgradation van de Steenwijkerweg door De Blesse. Wij

hebben ook gewezen op grotere verkeersdruk op de Lycklamaweg Wolvega als gevolg van de te verwachten uitbreiding van de Lindewijk (fase 2), terwijl het daar nu al heel druk is en soms zeer gevaarlijk, zeker voor schoolgaande kinderen.

- Wij zien het overhevelen van de taken die Timpaan uitvoerde naar de gebiedsteams als een belangrijke wijziging van het beleid tot nu toe. Zo'n beleidswijziging probeer je er niet – zoals het college nu doet – door te drukken via een memo.

Daarnaast hebben we aangegeven dat het memo geen inzicht bood in:

1. de kosten van deze herstructurering;
2. welke taken die Timpaan uitvoerde wel en welke niet over zullen gaan naar de gebiedsteams en waarom. En wat er zal gebeuren met taken die niet over zullen gaan naar de gebiedsteams;
3. waaruit blijkt dat er geen behoefte meer zou zijn aan jongerencentrum de Mix (dat zal worden gesloten)
4. of de medewerkers van de gebiedsteams gekwalificeerd zijn om de nieuwe taken die zij krijgen op de juiste wijze uit te kunnen voeren;
5. of Timpaan locaties gebruikt die eigendom zijn van de gemeente en, als dit het geval is, wat er met deze locaties gaat gebeuren;
6. of deze herijking t.z.t. geëvalueerd zal worden op grond van o.a. de gevolgen en de effectiviteit ervan.

Wij hebben bij de raadsvergadering van 13 mei 2019 een motie ingediend waarin we vroegen een kadernota 'Visie (herstructurering) rol welzijnswerk' voor te leggen aan de raad. Deze motie kreeg geen steun van de coalitie.

Behalve de motie over de verkeersevaluatie, waar 'bij vergissing' een lid van WB voorstemde, houdt de coalitie het front gesloten. De gehele oppositie krijgt geen poot aan de grond met alternatieve voorstellen voor beleid.

Ditzelfde is gebeurd bij de door ons, samen met GroenLinks en D'66, recent ingediende 'Meedenkbegroting'. Het maximale dat we eruit hebben kunnen halen, is dat de coalitie de voorstellen in deze 'Meedenkbegroting' meeneemt bij de volgend jaar te houden tussenevaluatie van het collegeprogramma. Wij (SDW, GL en D'66) zullen hierbij betrokken worden. We zullen zien.

Kijkend naar de toekomst komt straks de vraag aan de orde: Heeft SDW een voldoende fundament neergelegd om in 2022 weer aan de verkiezingen van de Gemeenteraad mee te doen?

14 november 2019 René de Klein, Fractievoorzitter SDW

Werkplan PvdA Weststellingwerf 2020

In dit werkplan beschrijven we onze voornemens. Nu we weer een klein bestuur hebben kunnen we wat actiever worden. Herdenkingen als 100 jaar algemeen kiesrecht, de 100-ste sterfdag van Domela Nieuwenhuis en, 125 jaar geleden, de oprichting van de SDAP, stimuleren ook de rode draad weer op te pakken. Het doel zal zijn het contact met de achterban verstevigen en activiteiten opzetten ter verbreding van die achterban.

Stand van zaken afdeling

Wij hebben nog 64 leden. Het bestand is vergrijsd, er is weinig nieuwe aanwas. Wij hebben geen PvdA fractie meer in de raad, omdat we in 2018 zijn opgegaan in samenwerkingsverband, Sociaal Duurzaam Weststellingwerf. SDW is met 5 zetels de grootste (samen met de VVD). In de fractie van SDW hebben drie PvdA leden zitting. Ook in het bestuur van SDW zijn PvdA leden vertegenwoordigd. Tweemaal per jaar brengt de fractie verslag uit aan onze leden. In 2021 zal de samenwerking worden geëvalueerd.

Omdat we een kleine afdeling hebben zoeken we verbinding in de regio, ten eerste met PvdA afdeling Ooststellingwerf. Het afgelopen jaar heeft dit geleid tot een gezamenlijke campagne voor de Provinciale Staten en Europa. Er is al langere tijd overleg om te kijken of we de samenwerking verder vorm kunnen geven. In 2019 spraken we af elkaar te informeren over, en uit te nodigen bij, elkaars bijeenkomsten. In 2020 zal dit contact dan ook worden vervolgd. Mocht dit aan de orde zijn, dan is de afdeling Ooststellingwerf de meest begunstigde partner voor een ‘fusie’ tussen twee afdelingen. Ook de banden met onze contactpersoon in het gewestelijk bestuur zijn aangehaald.

Voornemens 2020

In 2020 zijn er geen verkiezingen. Van 2017 t/m 2019 was de PvdA in Weststellingwerf goed voor 1300 tot 2000 stemmen. We willen zichtbaar blijven voor deze achterban en hen blijven betrekken bij ons gedachtegoed. Dit kan door een grote activiteit te organiseren. Deze activiteit is reeds in voorbereiding.

Het is de bedoeling in een historische omgeving (Nationaal Vlechtmuseum in

Noordwolde) de 125 jaar geschiedenis van de Sociaal-Democratie te verbinden met het heden, met als thema MEEDOEN. *Jeltje van Nieuwenhoven* is uitgenodigd en er wordt gepoogd ook een Tweede Kamerlid als spreker aan deze bijeenkomst te verbinden.

Daarnaast organiseren wij twee ledenvergaderingen per jaar, afwisselend in Wolvega en Noordwolde. Het zakelijk gedeelte van deze vergaderingen zullen wij kort houden, zodat we aansluitend in openbaarheid een thema aan de orde kunnen stellen. Hier zullen we uitdrukkelijk ook sympathisanten voor uitnodigen. Als het een lokaal thema betreft zal dit in samenspraak gaan met de PvdA-leden in de SDW fractie.

Het thema voor de maand april is al vastgelegd. Na de voorjaarsvergadering zal burgemeester *André van de Nadort* (PvdA) spreken over een verbod op microplastics. Een thema waaraan hij zich in Europees verband aan verbonden weet. In november zal de tweede ledenvergadering plaatsvinden, waarvoor het thema in de loop van het jaar zal worden bepaald.

We blijven alle leden eens per jaar bezoeken. Dit doen we in december met een kaartje, een praatje en ons onvolprezen ledenblad 'DE ROOIE RAKKER'.

Jeltje van Nieuwenhoven

(Noordwolde, 2-8-'43) is waarschijnlijk het "beroemdste" PvdA-lid uit onze gemeente. Tussen aanhalingstekens, want Jeltje is bescheiden, al wou ze als meisje wel "groots en meeslepend" leven.

Na de Mulo volgde ze een opleiding tot bibliothecaresse. Dit vak oefende ze uit tussen 1960 en 1979. Inmiddels was ze lid geworden van de PvdA en vervulde ze voor deze partij verschillende functies, waaronder wethouder en gemeenteraadslid in gemeente De Ronde Venen.

Ze zat van 1981 tot 2004 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Tussen 1998 en 2002 was ze voorzitter van de Tweede Kamer, als eerste vrouw in de Nederlandse geschiedenis.

In 2004 verliet Van Nieuwenhoven de Kamer om gedeputeerde te worden van de provincie Zuid-Holland. Tussen 2010 en 2018 was ze lid van de gemeenteraad in Den Haag en tevens fractievoorzitter namens haar partij.

We hopen haar op 21 februari in het Vlechtwerk te verwelkomen!

Voornemens 2020

---

viering 125 jaar sociaaldemocratie

21 februari 2020 16.00 – 20.00 uur openbare bijeenkomst
met een gevarieerd programma
in het Vlechtwerk (Buurthuis èn Museum) Noordwolde
Thema: “MEEDOEN”
met informatie van vroeger en nu
vrij entree / wel aanmelden i.v.m. de organisatie

---

voorjaarsledenvergadering

8 april 2020 van 19.30 – 20.15 uur
Openbare Bibliotheek, Wolvega
in aansluiting hierop:

---

openbare themabijeenkomst

8 april 2020 van 20.30 – 22.00 uur

Thema: “MICROPLASTICS EN MILIEU”

Inleider: burgemeester Van de Nadort

Wij hebben hem gevraagd het een en ander te vertellen over het gevaar van microplastics, zijn inzet op Europees niveau voor het verbod op deze producten en de manier waarop de democratie van Europa werkt.

---

najaarsledenvergadering

11 november 2020 van 19.30 – 20.15 uur

in Noordwolde.

met aansluitend openbare themabijeenkomst

Thema nader te bepalen

---

ledenbezoek

december bezoeken we zoals gebruikelijk alle leden,
met voor deze gelegenheid ook weer een RooieRakker

2021

verkiezingen Tweede Kamer (als het kabinet niet eerder valt)
evaluatie Raadsperiode 2018–2022

HENK NIJBOER

"In gepolariseerde tijden wil ik verbinding en samenwerking zoeken op basis van onze progressieve idealen."

De strengste bonuswetgeving van Europa, een harde aanpak van sprinkhaankapitalisten, meer werkgelegenheid en bescherming van onze verzorgingsstaat. Daar heb ik de afgelopen jaren als financieel woordvoerder aan gewerkt en daar wil ik graag mee doorgaan.

Ik sta voor een harde aanpak van belastingontwijking door multinationals, investeringen in nieuwe banen, goede sociale voorzieningen en minder ongelijkheid. Ik geloof in een vrije en tolerante samenleving, waar je zelf mag bepalen van wie je houdt en met wie je trouwt.

Als Groninger blijf ik strijden voor de veiligheid, leefbaarheid en werkgelegenheid van de Groningers in het aardbevingsgebied. De gaskraan moet verder dicht, mensen met schade moeten sneller geholpen worden en een vast deel van de gasbaten moet in het noorden worden geïnvesteerd.

In gepolariseerde tijden wil ik verbinding en samenwerking zoeken op basis van onze progressieve idealen. Met partijgenoten, maatschappelijke organisaties en andere partijen. Voor een sterker en socialer Nederland.

Henk Nijboer is geboren in Groningen op 31 maart 1983 en woont in Groningen. Hij is 7 jaar actief in de Tweede Kamer.